

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ

ӘЛЕУМЕТТАНУ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫС КАФЕДРАСЫ

**ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР
СЕМИНАРЛЫҚ САБАҚТАР**

ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫС ПРАКТИКАСЫНДАҒЫ ҚАУЫМДАСТЫҚҚА
НЕГІЗДЕЛГЕН ЗЕРТТЕУЛЕР

«7М11401-Әлеуметтік жұмыс» білім беру бағдарламасы

Құрастырушы: Мамытқанов Д.К.

Алматы, 2025

Семинар 1. Практикалық зерттеу ретінде қоғамдастыққа қатысты зерттеулер.

Семинар сұрақтары:

1. Әлеуметтік жұмыстағы практикалық зерттеулердің ерекшелігі.
2. Әрекеттегі зерттеу: ерекшеліктері, кезеңдері және циклдары.

Тапсырмалар:

1. Ұсынылған әдебиеттерді оқып, презентация дайындаңыз.
2. Ойланыңыз және зерттеу тақырыптарын сізді қызықтыратын әрекетте ұсыныңыз бағытта.

Әдебиет:

The Salisbury Statement (2011). *Social Work & Society*, 1(9), 4-9.
<https://ejournals.bib.uni-wuppertal.de/index.php/sws/article/download/2/10/11>

Wilson E., Abibulayeva A. An introduction to educational research methods. Білім беруді зерттеу әдістеріне кіріспе. Білім аламын-зерттеу әдістеріне кіріспе, Астана, 2019, 750 б. (615-702 беттер).

Семинар 2. Қауымдастықтарға қатысты зерттеулердегі әлеуметтік өзгерістер.

Семинар сұрақтары:

1. Биліктің теңгерімсіздігі, қысымшылық, кемсітушілік, эмансипация.
2. Қауымдастықтарды қамтитын зерттеу эмансипациялық зерттеу ретінде.
3. Қауымдастықтарды қамтитын зерттеулердегі сыни теория.

Тапсырма:

1. Ұсынылған әдебиеттерді зерттеп, сыни теория бойынша презентация жасаңыз.

2. Кітаптың үзіндісін оқыңыз Францтың Фанона (1952) "Қара тері, ақ маскалар". Екі сұраққа сүйене отырып эссе жазыңыз (500 сөзден артық емес):
1) бұл кітап не туралы? 2) ол сізге нені еске салды? Арналған қалтаға тіркеңіз Google disk, семинарда таныстырыңыз.

3. Топта жұмыс істеу: 1) тізім жасаңыз шеттетілгендер 2) қауымдастықтардың ішінен біреуін таңдап, оның ерекшеліктері мен қажеттіліктерін анықтаңыз.

Әдебиет:

Франц, Фанон (1952). Қара тері, ақ маскалар / транс. француз тілінен. Дмитрий Тимофеев.
https://www.nlobooks.ru/magazines/novoe_literaturnoe_obozrenie/161_nlo_1_2020/article/21969/

Семинар 3. Қауымдастықтарға қатысты зерттеулердегі этикалық тәуекелдер мен дилеммалар.

Семинар сұрақтары:

1. Қауымдастықтардың қатысуымен жүргізілетін зерттеулердің этикалық аспектілері.
2. Этикалық дилеммалар және олардың қауымдастықтарды қамтитын зерттеулердегі шешімі.

Тапсырма:

Ethics and Action Research: Deepening our Commitment to Principles of Social Justice and Redefining Systems of Democratic Practice (p.199-211), Toward a participatory ethics (p.33-41).

Әдебиет:

Kindon S., Pain R., Kesby M. Participatory Action Research Approaches and Methods Connecting people, participation and place, Routledge, 2007, p. 287
The SAGE Handbook of Action Research. Participative Inquiry and Practice. Sage Publication, 2008, p. 753.

Семинар 4. Қауымдастықтарды қамтитын зерттеулердегі өзгерістер теориясын құру және енгізу.

Семинар сұрақтары:

1. Өзгерістер теориясы және оның табысты интервенциялардағы рөлі.
2. Қауымдастықтарды қамтитын зерттеулердегі өзгерістер теориясын әзірлеу.

Тапсырмалар:

1. Дайындаңыз map, өзгерістер теорияларының мәні мен даму кезеңдерін көрсететін. Арналған қалтаға тіркеңіз Google disk, семинарда таныстырыңыз.
2. Қауымдастықтарды қамтитын зерттеу тақырыбын таңдаңыз (мысалы, әлеуметтік бейімделу қандас, ауыл әйелдерінің гендерлік тендігін дамыту және т.б.) және ди дайындаңыз әрекеттегі зерттеу нысаны болып табылатын мәселенің өзгертілетін және өзгертілмейтін факторларын қамтитын аграмма. Әрі қарай, дереккөзде келтірілген кестеге сәйкес іс-әрекет теориясын анықтаңыз. Арналған қалтаға тіркеңіз Google disk, нал сабақтарда диаграмма мен кестені елестетіп, түсіндіріңіз.

Әдебиет:

Wight D, Wimbush E, Jepson R, et al Six steps in quality intervention development (6SQuID) J Epidemiol Community Health 2016;70:520-525.

Ruth Gillian Jepson, Alison Dawson, Louise McCabe, Corinne Greasley-Adams, Hannah Biggs, Alison Bowes (2023). Development of an intervention

programme theory to increase movement in care homes for people with cognitive impairment: Care homes achieving realistic movement strategies (CHARMS). *Evaluation and Program Planning*, 100, 1-15.

Семинар 5. Мақсат қою және қауымдастықтардың қатысуымен зерттеу кезеңдерінің мазмұны.

Емтихан сұрақтары:

1. Формалар мен әдістер диагностиканы зерттеу кезеңі ретінде.
2. Формалары мен әдістері зерттеудегі іс-әрекеттерді жоспарлау.
3. Іс-әрекет және бақылау сатысының ерекшеліктері.
4. Рефлексия кезеңінің мазмұны және қайта құрулар мәселелер.

Тапсырмалар:

Ұсынылғандарды зерделеңіз 2 әрекеттегі зерттеулерді сипаттайтын мақалалар. Зерттеуде әртүрлі кезеңдерде қолданылатын формалар мен әдістерді анықтаңыз: диагностика, жоспарлау, іс-әрекеттер мен бақылаулар, рефлексия және қайта тұжырымдау мәселелер. Әр мақаланың кестесін толтырыңыз. Мақала элементтері бар слайдтармен бірге жүріңіз. Арналған қалтаға тіркеңіз Google disk, семинарда таныстырыңыз.

Кезеңдер	Кезеңнің мазмұны	Зерттеуде қалай жүзеге асырылды (сипаттамасы)
Диагностикалау		
Іс-шараларды жоспарлау		
Әрекеттер мен бақылаулар		
Рефлексия және мәселелер қайта құрулар		

Әдебиет:

Lorenzetti, L., & Walsh, C. A. (2020). Feminist participatory action research with men to prevent intimate partner violence. *Action Research*, 147675032093296. doi:10.1177/1476750320932966

Yang, J. (2019). Participatory action research: Promoting partnership between a social work team and mothers of hemophiliac children. *Action Research*, 147675031989531. doi:10.1177/1476750319895311

Семинар 6. Әлеуметтік мәселелерді анықтау және қауымдастықтардың қажеттіліктерін бағалау.

Семинар сұрақтары:

1. Қауымдастықтар зерттеу бірлігі ретінде.
2. Қажеттіліктер мен қажеттіліктерді зерттеу.

Тапсырма:

1. Қауымдастықтарды таңдаңыз. Қоғамдастық қажеттіліктерінің қажеттіліктерін зерттейтін қазақстандық зерттеулерге әдеби шолу жасаңыз. Әдебиеттер тізімі бар презентация дайындаңыз. Арналған қалтаға тіркеңіз Google disk, семинарда таныстырыңыз.

2. Қоғамдастықтың қажеттілігі мен қажеттіліктерін бағалау бағдарламасының жобасын әзірлеу (мақсаты, зерттеу мәселесі, сандық ақпаратты жинау әдістері). немесе сапалы ақпарат). Арналған қалтаға тіркеңіз Google disk, семинарда таныстырыңыз.

Әдебиет:

Романов П.В., Ярская-Смирнова Е.Р. Методы прикладных социальных исследований. Учебное пособие. Изд. 2-е, дополненное. М.: ООО «Вариант», ЦСПГИ, при участии ООО «Норт Медиа», 2008. – 215 с.

Оценка эффективности деятельности учреждений социальной поддержки населения / Под ред. П.В. Романова и Е.Р. Ярской-Смирновой. Серия «Научные доклады: независимый экономический анализ». М.: Московский общественный научный фонд; Центр социальной политики и гендерных исследований, 2007, 234 стр.

Социальная квалиметрия, оценка качества и стандартизация социальных услуг: Учебник для бакалавров / И. С. Романьчев, Н. Н. Стрельникова, Л. В. Топчий и др. — М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2016. — 184 с.

Семинар 7. Деректерді бірлесіп жинауды ұйымдастыру тәжірибесі.

Семинар сұрақтары:

1. Бірлескен деректерді жинау тең қатысу тәсілі ретінде.
2. Деректерді бірлесіп жинауды жүзеге асыру тәжірибесі.

Тапсырма:

1. Қауымдастықтарды қамтитын зерттеулерде бірлескен деректерді жинаудың маңыздылығы туралы презентация дайындаңыз.

2. Әрекеттегі зерттеу мысалдарының бірін таңдаңыз (The SAGE Handbook of Action Research. Participative Inquiry and Practice. Part Three Examples, p. 435-573) және деректерді бірлесіп жинау тәжірибесін сипаттаңыз. Презентацияңызды дайындаңыз.

Әдебиет:

The SAGE Handbook of Action Research. Participative Inquiry and Practice. Sage Publication, 2008, p. 753.

Семинар 8. Деректерді бірлесіп жинауды ұйымдастыру тәжірибесі.

Семинар сұрақтары:

1. Бірлескен деректерді жинау тең қатысу тәсілі ретінде.
2. Деректерді бірлесіп жинауды жүзеге асыру тәжірибесі.

Тапсырма:

1. Бірлескен жұмыстың маңыздылығы туралы презентация дайындаңыз талдау қауымдастықтардың қатысуымен жүргізілген зерттеулердегі деректер.
2. Әрекеттегі зерттеу мысалдарының бірін таңдаңыз (The SAGE Handbook of Action Research. Participative Inquiry and Practice. Part Three Examples, p. 435-573) және сипаттаңыз практикадан өту бірлескен талдау деректердің. Презентацияңызды дайындаңыз.

Әдебиет:

The SAGE Handbook of Action Research. Participative Inquiry and Practice. Sage Publication, 2008, p. 753.

Семинар 9. Қауымдастық қатысатын зерттеулердегі маппинг тәжірибесі мен болашағы.

Семинар сұрақтары:

1. Маппинг қауымдастық мүшелерін тарту тәсілі ретінде.
2. Тәжірибе маппингқа қауымдастықтардың қатысуымен жүргізілген зерттеулерде.

Тапсырма:

Зерделе тәжірибе маппингқа қалай тәсіл тарту мүшелердің қоғамдастықтардың 1) Participatory diagramming: a critical view from North East England (p.112-122), 2) Participatory cartographies: reflections from research performances in Fiji and Tanzania (p.122-132). Презентацияңызды дайындаңыз.

Әдебиет:

Kindon S., Pain R., Kesby M. Participatory Action Research Approaches and Methods Connecting people, participation and place, Routledge, 2007, p. 287

Семинар 10. Фотосуреттер және фото дауыс қауымдастықтардың қатысуымен жүргізілген зерттеуде.

Семинар сұрақтары:

Бірлескен іс-әрекет тәсілі ретінде суретке түсіруді пайдалану.

Тапсырма:

Зерделе тәжірибе пайдалануды фотосуреттер жылы зерттеулерде бастап қатысуымен қоғамдастықтардың 1) Photovoice: insights into marginalisation through a 'community lens' in Saskatchewan, Canada (p.150-160), 2) Uniting

people with place using participatory video in Aotearoa/New Zealand: a Ngati Hauiti journey (p.160-170). Презентацияңызды дайындаңыз.

Әдебиет:

Kindon S., Pain R., Kesby M. Participatory Action Research Approaches and Methods Connecting people, participation and place, Routledge, 2007, p. 287

Семинар 11. Театр қауымдастықтарды қамтитын зерттеулерге қатысу техникасы ретінде.

Семинар сұрақтары:

1. Театр қауымдастықтардың қатысуымен жүргізілетін зерттеулерде.
2. Театрды пайдалану тәжірибесі: мүмкіндіктер мен шектеулер.

Тапсырма:

Зерделе тәжірибе пайдалануды театр үшін тартулар мүшелердің қоғамдастықтар 1) Participatory theatre: ‘creating a source for staging an example’ in the USA (p.141-150), 2) Theatre in Participatory Action Research: Experiences from Bangladesh (p.510-522). Дайындаңыз презентацияны ұсыну.

Әдебиет:

Kindon S., Pain R., Kesby M. Participatory Action Research Approaches and Methods Connecting people, participation and place, Routledge, 2007, p. 287

The SAGE Handbook of Action Research. Participative Inquiry and Practice. Sage Publication, 2008, p. 753.

Семинар 12. Қауымдастық шекаралары және серіктестік құру.

Семинар сұрақтары:

1. Қауымдастық мүшелерін зерттеуге тарту жолдары.
2. Серіктестік қатынастарды құрудың мүмкіндіктері мен кедергілері.

Тапсырма:

Қауымдастықтарды қамтитын зерттеу тақырыбын таңдаңыз. Әзірлеңіз сұрақтарға жауап беретін механизмдер:

- Қалайова шекаралары және қауымдастық құрамы?
- Қандай ресурстар, инфрақұрылым, қолдау және қиындықтар байланысты зерттеу тобымен бе?
- Бөлудің салдары қандай өкілеттіктерді бөлу және қоғамдастықтағы билік қатынастарының?
- Жоба үшін қандай ресурстар қолжетімді (кадрлық әлеует және қаржыландыру)? Шешім қабылдау, енгізу және жауапкершілік функциялары қалай бөлінеді? Қандай тілдер қолданылады?
- Қандай коммуникация құралдары және қандай жолмен пайдаланылады?

- Қалай ұйымдастырылатын болады кездесулер (кеңестер), оларға кім төрағалық етеді және олар қалай дайындалады?
 - Әрбір мүдделі тарап үшін негізгі байланыс нүктелері кімдер?
 - Команда мүшелерінің әлеуетті дамыту және оқыту қажеттіліктері қандай?
 - Қандай принциптер бар жауапкершілік нәтижелер, мақсатты пайдалану және нәтижелерді бөлісу үшін бе?
 - Қалай боладысолар топ ішінде туындайтын келіспеушіліктермен, шиеленістермен немесе билік қатынастарымен күресу керек пе?
- Механизм хаттама, нұсқаулық және басқа нысандарда ұсынылуы керек. Сабақта таныстырыңыз.

Әдебиет:

Cornish, F., Breton, N., Moreno-Tabarez, U. et al. (2023). Participatory action research. *Nature Reviews Methods Primers*, 3(34), 1-14. <https://doi.org/10.1038/s43586-023-00214-1>

Kindon S., Pain R., Kesby M. *Participatory Action Research Approaches and Methods Connecting people, participation and place*, Routledge, 2007, p. 287

The SAGE Handbook of Action Research. *Participative Inquiry and Practice*. Sage Publication, 2008, p. 753.

Семинар 13. Деректерді бірлесіп жинау мен талдауды ұйымдастыру тәсілдері.

Семинар сұрақтары:

1. Деректерді бірлесіп жинауды ұйымдастыру.
2. Деректерді бірлесіп талдауды ұйымдастыру.

Тапсырма:

Қауымдастықтарды қамтитын зерттеу тақырыбын таңдаңыз. Сұрақтарға жауап беретін механизмдерді құрастырыңыз:

Жоба мақсаттарының және/немесе зерттеу сұрақтарының жалпы тұжырымымен келісе аламыз ба? Мәселе туралы жалпы түсінікті қалай алуға болады?

Деректерді жинаудың қандай әдістерін қолдануды жоспарлап отырмыз?

Біздің әдістерімізге байланысты қандай этикалық мәселелер туындауы мүмкін; бізге қандай этикалық дайындық қажет?

Топ мүшелеріне қандай техникалық немесе кәсіптік дағдыларды үйрету қажет?

Деректерді жинауды қолдау үшін қандай жазбаша немесе көрнекі материалдарды дайындауымыз керек?

Команда біздің процесті қалай талдайды және қайталайды?

Деректерді қалай жазамыз және сақтаймыз?

Қатысушылардың нәтижелерін ұжымдық сыни тұрғыдан түсіндіру мен талдауды қалай жеңілдетуге және бекітуге болады?

Деректерді интерпретациялау тапсырмаларын әртүрлі топ мүшелері арасында қалай бөлеміз, содан кейін оларды біріктіреміз?

Жоба бойынша түпкілікті қорытындылар мен хабарламаларды дайындауды қалай жоспарлаймыз?

Біз негізгі қорытындыларымызды бір бетте және әртүрлі аудиториялар үшін өз идеяларымызды айта аламыз ба?

Механизм хаттама, нұсқаулық және басқа нысандарда ұсынылуы керек. Сабақта таныстырыңыз.

Әдебиет:

Cornish, F., Breton, N., Moreno-Tabarez, U. et al. (2023). Participatory action research. *Nature Reviews Methods Primers*, 3(34), 1-14. <https://doi.org/10.1038/s43586-023-00214-1>

Kindon S., Pain R., Kesby M. *Participatory Action Research Approaches and Methods Connecting people, participation and place*, Routledge, 2007, p. 287

The SAGE Handbook of Action Research. Participative Inquiry and Practice. Sage Publication, 2008, p. 753.

Семинар 14. Іс-әрекеттің тиімділігін бағалау: критерийлер мен құралдарды әзірлеу.

Семинар сұрақтары:

1. Іс-әрекеттердің нәтижелілігінің критерийлерін анықтау.
2. Нәтижелілікті өлшеу: құралдар мен механизмдер.

Тапсырма:

Қауымдастықтарды қамтитын зерттеу тақырыбын таңдаңыз. Сұрақтарға жауап беретін механизмдерді құрастырыңыз:

Біздің не болып жатыр "теория өзгерістер"?

Біз қандай өзгерістерге қол жеткізгіміз келеді?

Біз қандай әрекеттер арқылы өзгерістерге қол жеткізуді жоспарлап отырмыз?

Біз қандай мүдделі тараптарды тартуды жоспарлап отырмыз және өз әрекеттеріміз арқылы не нәрсеге әсер етеміз?

Қандай мүдделі тараптар статус-квоны сақтаудан пайда көреді және біздің әрекеттерімізге қарсы тұра алады?

Біз өз әрекеттеріміздің нәтижелерін қалай бағалауымыз керек?

Бұл нәтижелерді қалай өлшейміз?

Механизм хаттама, нұсқаулық және басқа нысандарда ұсынылуы керек. Сабақта таныстырыңыз.

Әдебиет:

Cornish, F., Breton, N., Moreno-Tabarez, U. et al. (2023). Participatory action research. *Nature Reviews Methods Primers*, 3(34), 1-14. <https://doi.org/10.1038/s43586-023-00214-1>

Kindon S., Pain R., Kesby M. Participatory Action Research Approaches and Methods Connecting people, participation and place, Routledge, 2007, p. 287

The SAGE Handbook of Action Research. Participative Inquiry and Practice. Sage Publication, 2008, p. 753.

Семинар 15. Қауымдастықтардың қатысуымен зерттеу жүргізудегі мүмкіндіктер мен айырбастар.

Семинар сұрақтары:

1. Келіссөздер және фасиматэцимен қауымдастықтардың қатысуымен жүргізілген зерттеулерде.

2. Қауымдастықтарды қамтитын зерттеулерде рефлексиялық тәжірибені оқыту.

Тапсырма:

Зерделе материалдар: 1) Teaching Reflective Practice in the Action Science/Action Inquiry Tradition (p.656-669), 2) Facilitation as Action Research in the Moment (p.615-629).

Әдебиет:

The SAGE Handbook of Action Research. Participative Inquiry and Practice. Sage Publication, 2008, p. 753.